De fossiele schelpen van de Nederlandse stranden en zeegaten, tweede serie, 4[1]

door

A.W. JANSSEN

Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie, Leiden

en

L. VAN DER SLIK

Rotterdam

INLEIDING

Bij dit nieuwe artikel in de reeks "De fossiele schelpen van de Nederlandse stranden en zeegaten" zijn drie auteurs afgetreden en één nieuwe gekomen. Drs. A. Bloklander deed al lang niet meer aan Mollusca, maar zijn werk voor de "filiaalcollectie" is steeds van groot belang geweest. Deze collectie heeft met die van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, waar zij nu langzamerhand ingevoegd wordt, de grondslag voor dit werk geleverd. De heer L.P. Pouderoyen heeft zijn auteurschap en tekenwerk gestaakt en zelf kan ik het om gezondheidsredenen niet meer doen. Daarom ben ik bijzonder blij naast de heer L. van der Slik, die U al bekend is door zijn tekeningen in de laatste twee afleveringen, de heer A.W. Janssen bereid te hebben gevonden om de tekst te verzorgen. Wij hebben er alle hoop op dat zo dit werk afgemaakt kan worden en wensen de auteurs dit van harte toe.

C.O. van Regteren Altena

Orde Veneroidea
Superfamilie Lucinacea
Familie LUCINIDAE
Subfamilie Lucininae
† 56. *Lucina (Lucina) squamula* (Deshayes, 1825)
Plaat 15 en 18

1) No. 3 (tweede serie) zie Basteria 33 (1–4): 11–29, 1969.

Phacoides spec.

H 9,4, L 9,2, S 2,5 (rechts); H 8,7, L 8,9, S 2,3 (links). Ongeveer even lang als hoog tot iets hoger dan lang. Lunula klein, glad; area door duidelijke richel begrensd. Buitenzijde met hoge concentrische lamellen, waartussen verscheidene fijne lamellen. Soms een aanduiding van radiale sculptuur, vooral bij de top. Slot met in beide kleppen twee cardinale tanden; rechterklep met één, linkerklep met twee laterale tanden, zowel voor als achter de top. Voorste spierindruksel lang en smal. Onderrand aan de binnenzijde zeer fijn gecreneleerd. Aangespoelde exemplaren gewoonlijk sterk versleten en donker gekleurd. I: Walcheren, Zeeuwsch-Vlaanderen. Lut.

† 57. *Parvilucina (Parvilucina) scaldensis* (Glibert & Van de Poel, 1967)

Plaat 15 en 18

Lucina crenulata S.V. Wood, 1851 (non Conrad, 1840); *Phacoides crenulatus* (Wood, non Conrad).

H 4,7, L 4,7, S 1,3 (rechts); H 3,7, L 3,7, S 1,2 (links). Ongeveer even hoog als lang. Buitenzijde met fijne maar duidelijke concentrische sculptuur die op de door een zwakke richel begrensde achterzijde van de schelp grover is. Slot als in de vorige soort, maar voorste cardinale tand in de rechterklep onduidelijk of ontbrekend. Binnenzijde soms met radiale lijntjes, die corresponderen met de crenelaties van de onderrand. Voorste spierindruksel niervormig, achterste kleiner, ongeveer ovaal. I: Walcheren, II: Ritthem, Kaloot, III: Westerschelde. Scald.

Loripes lucinalis (Lamarck, 1818)

De uit Nederland bekende exemplaren van deze soort zien er niet uit als fossielen. Waarschijnlijk zijn ze afkomstig van buiten ons faunagebied.

† 58. *Ctena (Ctena) decorata* (S.V. Wood, 1851)

Plaat 15 en 18

Lucina decorata Wood, *Phacoides decoratus* (Wood), *Jagonia decorata* (Wood), *Ctena decussata decorata* (Wood).

H 3,0, L 3,5, S 0,7 (links); H 4,3, L 5,0, S 1,2 (rechts). Scheef ovaal, langer dan hoog. Buitenzijde met brede, onscherp begrensde radiale ribben, waarvan het aantal naar de onderrand toeneemt door inschakeling van nieuwe ribben. Hieroverheen liggen concentrische lamellen, waarvan er steeds 2-3 (4) zeer dicht bijeen liggen. Hierdoor ontstaat een fraaie netsculptuur. Onderrand aan de binnenzijde niet gecreneleerd. I: Walcheren, II: Ritthem, Kaloot, III: Westerschelde. Scald.

Subfamilie Myrteinae

59. *Lucinoma borealis* (Linnaeus, 1767)
Plaat 16

Phacoides borealis (Linnaeus), *Codokia jutensis* Sorgenfrei, 1958.

H 24,3, L 25,2, S 6,9 (rechts); H 30, L 31,5, S 9,7 (links); H 2,5, L 2,8 (links, juveniel). Juveniele exemplaren breder dan hoog, min of meer breed kommavormig. Volwassen schelpen vrijwel cirkelrond, met iets uitstekende top. Buitenzijde met concentrische sculptuur, waarvan de dichtheid zeer variabel is, gewoonlijk bestaand uit talrijke grove lamellen, waartussen verscheidene fijne. Binnenzijde binnen de mantellijn soms min of meer wrattig verdikt; voorste spierindruksel tongvormig naar onder verlengd. Direct onder de voorste laterale tand een duidelijk voetspierindruksel. Onderrand niet gecreneleerd. I; Walcheren, Zeeuwsch-Vlaanderen, II: Ritthem, Kaloot, III: Westerschelde. Mioc., Plioc., O.Plist.

Subfamilie Divaricellinae

† 60. *Lucinella juttingae* (Spaink, 1965)
Plaat 17 en 25

Divaricella juttingae Spaink.

H 6,7, L 7,0, S 1,7 (rechts); H 5,3, L 5,7, S 1,5 (links). Verschilt van no. 61 door de duidelijk grovere en meer geprononceerde divaricate sculptuur (volwassen schelpen met 30-40 ribjes), waarvan de ribjes op het centrum van de schelp gewoonlijk duidelijk in de richting van de top zijn gebogen. De slotplaat is bij de cardinale tanden niet verbreed. I: Walcheren. O. Plist.

61. *Lucinella divaricata* (Linnaeus, 1758)
Plaat 16 en 25

Divaricella divaricata (Linnaeus).

H 5,7, L 5,7, S 1,5 (rechts); H 6,3, L 6,5, S 2,0 (links). Schelp ongeveer cirkelrond tot iets langer dan hoog, zelden hoger dan lang. Buitenzijde met duidelijke groeilijnen, die worden gesneden door een opvallende divaricate sculptuur ("vingerafdruk"), die duidelijk fijner is (volwassen exemplaren met 55-70 ribjes) dan bij no. 60. De slotplaat heeft bij de cardinale tanden een duidelijke verbreding. Voorste spierindruksel ovaal, een weinig naar onder verlengd. Onderrand aan de binnenzijde fijn gecreneleerd. I: Terschelling, Vlieland,

Katwijk, Scheveningen, Kijkduin, Schouwen, Walcheren, Cadzand, II: Ritthem, Kaloot. Eem.

Familie Thyasiridae

62. *Thyasira (Thyasira) flexuosa* (Montagu, 1803)
Plaat 16 en 17
H 7,3, L 6,8, S 2,5 (rechts); H 5,7, L 5,7, S 1,8 (links). Dun en breekbaar, weinig hoger dan breed, met spitse top. Achterzijde met twee zeer duidelijke plooien, waardoor de achterrand krachtig gegolfd is. Oppervlak met iets onregelmatige groeilijnen. Bovenrand van de rechterklep direct voor de apex tandvormig verhoogd, linkerklep met een overeenkomstige uitholling. Bovenrand met achter de top in beide kleppen een langwerpige ligamentholte (resilium). I: Terschelling. Scald., Plist.

Thyasira (Thyasira) nysti (Philippi, 1845)
Thyasira (Thyasira) obtusa (Beyrich, 1848)
Beide soorten werden als pyrietkern aangetroffen op het strand bij Schelphoek. Deze zijn vrijwel zeker afkomstig uit midden-oligocene Septariënklei uit de omgeving van Antwerpen, die werd aangevoerd voor dijkwerken.

Familie Ungulinidae

Tabel voor het bepalen van de soorten (volwassen exemplaren):

1a Binnenzijde van de schelp binnen de mantellijn duidelijk verdikt, schelp hierdoor zeer stevig en spierindruksels min of meer verdiept liggend. Tophoek ongeveer 115-120° . . . . 65. *Felaniella trigonula astartea*
b Binnenzijde niet verdikt, schelp dunschalig en breekbaar, tophoek groter (*Diplodonta* s.lat.) 2
2a Schelp dunschalig, bol, de voorste en achterste bovenrand van de schelp vormen een hoek van ongeveer 140° . . . . 63. *Diplodonta rotundata*
b Schelp fragiel, bol en opgeblazen, de voorste en achterste bovenrand van de schelp liggen vrijwel in elkaars verlengde en vormen samen een regelmatige boog. . . . . 64. *Diplodonta brocchi*

Juveniele exemplaren zijn in het algemeen veel moeilijker te onderscheiden. Het best lukt dit nog door het samenstellen en onderling vergelijken van reeksen exemplaren van verschillende grootte.

63. *Diplodonta (Diplodonta) rotundata* (Montagu, 1803)
Plaat 19 en 20
Taras rotundatus (Montagu).
H 21,8, L 23,5, S 5,9 (rechts); H 21,6, L 22,6, S 6,9 (links).

Schelp dunwandig, bol, maar niet opgeblazen. Top weinig uitstekend. Binnenzijde soms iets radiaal gestreept, vooral bij de niet gecreneleerde onderrand. De grote cardinale tand in beide kleppen is smal, driehoekig en door een groeve overlangs gedeeld. Achter de top een scherp begrensde groeve voor het uitwendig ligament. Verschilt van no. 65 vooral door grotere tophoek, dunnere en bollere schelp en niet-verdikte binnenzijde. I: Terschelling, Terheide, Walcheren, III: Westerschelde. Mioc., Scald., O. Plist., J. Plist.

† 64. *Diplodonta (Zemysina) brocchi* (Deshayes, 1850)
Plaat 19 en 20

Diplodonta dilatata auct. (non Philippi), *Diplodonta woodii* Nyst (non Fontannes).

H 19,9, L 23,3, S 7,2 (rechts); H 17,5, L 20,6, S 6,3 (links). Schelp bol en opgeblazen, zeer breekbaar; steeds langer dan hoog, met breed gewelfde umbo. Oppervlak met iets onregelmatige groeilijnen. De slotranden voor en achter de top vormen een hoek van 165-170° en liggen dus vrijwel in elkaars verlengde. De grote cardinale tand in de rechterklep staat meer verticaal dan in no. 63 en is daardoor korter. De voorste cardinale tand in de linkerklep is duidelijk smaller dan bij no. 63. Ligamentgroeve smaller en minder diep dan in no. 63. III: Westerschelde. Scald.

† 65. *Felaniella (Felaniella) trigonula astartea* (Nyst, 1835)
Plaat 19 en 20.

Taras trigonulus astartea (Nyst).

H 22,4, L 23,1, S 5,9 (rechts); H 22,3, L 24, S 7,5 (links). Schelp matig bol tot vrij vlak, stevig. Top vrij spits, uitstekend. Binnenzijde binnen de mantellijn met een callus-achtige verdikking, die bij niet versleten exemplaren duidelijk radiaal gestreept is. Buitenzijde vaak nog met brede concentrische kleurbanden. I: Walcheren, II: Ritthem, Kaloot, Zuid Sloe, III: Westerschelde. Scald., Poed.

Superfamilie Chamacea

Familie CHAMIDAE

Het onderscheid van de geslachten *Chama* en *Pseudochama* berust voornamelijk op de wijze van aanhechting aan het substraat. Bij *Chama* is de schelp met de linkerklep, bij *Pseudochama* daarentegen met de rechterklep op het substraat vastgehecht. Een en ander is duidelijk, doordat bij beide geslachten de top naar voren is ingerold (prosogyr); bovendien zijn de "onder-"- en "boven"klep verschillend, omdat de bovenste klep als deksel fungeert en

gewoonlijk veel platter is dan de vastgehechte klep. Tegenwoordig wordt aan de waarde van dit kenmerk voor de onderscheiding van genera getwijfeld, aangezien er soorten schijnen voor te komen, waarbij de aanhechting zowel met de linker- als met de rechterklep plaats kan vinden. Wij hebben hier nog de onderscheiding in twee geslachten gehandhaafd.

66. *Chama (Psilopus) gryphoides* Linnaeus, 1758
Plaat 21

H 31, L 24, S 15 (links); H 19, L 20, S 6 (rechts). Schelp aan het substraat vastgehecht met de (bolle) linkerklep. Hoogte/lengteverhouding zeer variabel, maar rechterkleppen in het algemeen minder hoog t.o.v. de lengte. Buitenzijde met concentrische lamellen, voorzien van platte, stevige radiale stekels, die niet of weinig boven het schelpoppervlak uitsteken. Slot met in elke klep een krachtige cardinale tand, die gewoonlijk grof gecreneleerd is. Spierindruksels groot, meestal donkerder gekleurd dan de rest van de schelp. III: Westerschelde. ?Mioc., ?Plioc.

67. *Pseudochama (Pseudochama) gryphina* (Lamarck, 1819)
Plaat 21

H 22, L 23, S 12 (links). Buitenzijde met concentrische lamellen en fijne radiale sculptuur, vrijwel zonder stekels. Zeer variabel van vorm; dikwijls is de rechterklep min of meer duidelijk kommavormig gekromd. Verschilt van no. 66 voornamelijk door de aanhechting aan het substraat met de rechter- in plaats van de linkerklep. III: Westerschelde. ?Plioc.

Superfamilie Leptonacea

Familie ERYCINIDAE

68. *Scacchia (Scacchia) elliptica* (Scacchi, 1833)
Plaat 24 en 26

Kellia elliptica (Scacchi).

H 2,3, L 2,7, S 0,67 (links). Scheef-ovaal, top achter het midden. Slotrand bij bovenaanzicht (fig. 68c, plaat 24) zwak S-vormig. Twee cardinale tanden in de linkerklep en één in de rechterklep. Laterale tanden onduidelijk; ter weerszijden van de top lijkt de slotrand iets getordeerd. Een langwerpig resilium (ligamentholte) bevindt zich direct achter de cardinale tanden, vrijwel loodrecht op de slotplaat. III: Westerschelde. Scald.

† 69. *Semierycina (Semierycina) kautskyi* (Glibert, 1945)
Plaat 24 en 25

Erycina kautskyi Glibert, *Hemilepton kautskyi* (Glibert)

H 2,0, L 2,5, S 0,65 (rechts); H 2,3, L 2,8, S 0,63 (links). Klein, vrij stevig schelpje; vertoont in vorm enige overeenkomst met een zeer kleine *Spisula*. Buitenzijde soms nog met brede concentrische kleurbanden. Slot met één cardinale tand in elke klep en krachtige laterale tanden. Verschilt van no. 70 door kleinere tophoek, meer hoekige vorm, en duidelijk steviger schelp. I: Domburg, II: Ritthem, Kaloot, III: Westerschelde. Scald.

70. *Semierycina (Semierycina) nitida* (Turton, 1822)
Plaat 24 en 25

Lepton nitidum (Turton).

H 2,0, L 2,5, S 0,5 (rechts); H 1,7, L 2,3, S 0,43 (links). Verschilt van no. 69 door meer regelmatig elliptische vorm, minder uitstekende top, zwakker slot en minder stevige schelp. De kleppen zijn in verhouding ook wat minder bol. II: Ritthem, III: Westerschelde. ?Scald., ?Plist.

Familie KELLIIDAE

71. *Kellia suborbicularis* (Montagu, 1803)
Plaat 22 en 26

H 8,0, L 8,9, S 2,5 (rechts); H 7,8, L 7,7, S 2,8 (links); H 5,2, L 6,3, S 2,2 (rechts); H 3,8, L 4,7, S 1,5 (links). Zeer dun en breekbaar. Iets hoger dan lang tot langer dan hoog; fossielen in het algemeen langer t.o.v. de hoogte dan recente exemplaren. De buitenste schelplaag is vaak gedeeltelijk gecorrodeerd, het eerst in het centrum van de kleppen. De soort leeft in holten en wordt vaak aangetroffen in bryozoënkolonies en in boorgaten van *Barnea, Gastrochaena, Hiatella* e.d. II: Ritthem, III: Westerschelde, Pas van Neuzen. Scald., ?Plist.

† 72. *Bornia (Bornia) deltoidea* (S.V. Wood, 1851)
Plaat 22 en 26

Lepton deltoideum Wood, ?*Bornia sebetia* (Da Costa, 1829).

H 6,8, L 9,2, S 2,3 (links). Vrij stevig, breder dan hoog, met driehoekige bovenrand en vrijwel geheel rechte onderrand. Geheel gave exemplaren met een fraaie microsculptuur van zeer fijne, regelmatig verdeelde putjes op de buitenzijde. Slot krachtig. I: Westkapelle, II: Ritthem, III: Westerschelde. Scald.

Familie MONTACUTIDAE

73. *Montacuta substriata* (Montagu, 1808)
Plaat 24 en 25
H 3,2, L 3,5, S 0,85 (rechts); H 2,4, L 2,7, S 0,67 (links). Schelp scheef ovaal, top achter het midden. Buitenzijde met radiale ribjes, waarvan het aantal naar de onderrand toeneemt. Slot zonder cardinale tanden, maar de voorste laterale tand van de rechterklep is aan de achterzijde, vrijwel onder de apex, tandvormig verhoogd; onder de top van de linkerklep een overeenkomstige holte. Ligamentholte (resilium) achter de top, langwerpig. II: Ritthem, III: Westerschelde, Mioc., Scald.

74. *Phascoliophila coarctata* (S.V. Wood, 1851)
Plaat 23 en 26

Het genus *Phascoliophila* Nordsieck, 1969 (Die europäischen Meeresmuscheln: 91, pl. 14 fig. 51.60) werd opgesteld voor *Montacuta (Tellimya) phascolionis* Dautzenberg & Fischer, 1925 (Les mollusques marins du Finistère et en particulier de la région de Roscoff. Trav. Stat. Biol. Roscoff 3: 126, fig. 2-3). Deze soort, waarvan wij recent vergelijkingsmateriaal uit Finistère en ook uit Spanje (Ria de Arosa) konden bestuderen, is zonder twijfel identiek met *Kellia coarctata* S.V. Wood, 1851, ook al zijn de afbeeldingen van het slot bij Dautzenberg & Fischer (en dus ook de hiervan overgenomen tekeningen bij Nordsieck) zeker onjuist. De beschrijving van Dautzenberg & Fischer is zelfs in tegenspraak met de afbeeldingen!

Phascoliophila coarctata heeft een slot dat in principe met dat van *Tellimya* overeenkomt, maar de achterste cardinale tand in de rechterklep is bij *Phascoliophila* zeer onduidelijk of geheel rudimentair. Het resilium is in verhouding groter en ligt meer evenwijdig aan de bovenrand. De apex ligt vrijwel in het midden en niet op 2/3 van de lengte, zoals bij *Tellimya*.

Kellia coarctata Wood, *Montacuta coarctata* (Wood), *Montacuta (Tellimya) phascolionis* Dautzenberg & Fischer, 1925.

Onderrand concaaf: H 2,6, L 4,2, S 1,00 (rechts); H 2,5, L 4,2, S 0,84 (links); onderrand convex: H 2,7, L 4,0, S 0,71 (rechts); H 2,7, L 4,0, S 0,63 (links). Omtrek variabel, echter steeds langer dan hoog. Onderrand meestal concaaf, soms echter duidelijk convex, waartussen alle overgangen gevonden worden (er zijn aanwijzingen dat dit kenmerk verband houdt met de stratigrafische horizon). Exemplaren met convexe onderrand hebben steeds ook een kleinere tophoek en zijn dus hoger t.o.v. de lengte. Rechterklep met één cardinale tand, direct voor de apex, soms een aanduiding van een tweede direct achter de top gelegen; onder de slotrand verlopen zwakke richels naar voor- en achterrand. Linkerklep met één cardi-

nale tand, achter de top gelegen. In beide kleppen onder de top een duidelijk resilium. De buitenrand van de kleppen ligt niet in een plat vlak, maar is min of meer gegolfd. Complete schelpen zijn echter over de gehele omtrek gesloten en gapen dus niet. I: ? Terschelling, II: Ritthem, III: Westerschelde, Mioc., Scald.

75. *Tellimya ferruginosa* (Montagu, 1808)
Plaat 23 en 26

Montacuta ferruginosa (Montagu).

H 6,2, L 10,7, S 2,0 (rechts); H 8,4, L 13,9, S 3,0 (links). Schelp langwerpig, een weinig scheef, groter en langer t.o.v. de hoogte dan bij *Mysella*. Top achter het midden op ongeveer 2/3 van de lengte. Elke klep met een stevige achterste cardinale tand en een voorste kleine, waartussen het resilium ligt. Onderrand zwak gebogen. Hoewel exemplaren uit het Plioceen bekend zijn (Scaldisien, Zanden van Kattendijk) lijken de op het strand aangespoelde exemplaren toch alle vrij recent of hoogstens van jong kwartaire ouderdom. Vondsten bekend van de gehele kust.

76. *Mysella (Mysella) bidentata* (Montagu, 1803)
Plaat 23 en 26

Rochefortia bidentata (Montagu).

H 2,9, L 3,9, S 0,75 (rechts); H 3,0, L 3,7, S 0,85 (links). Scheef ovaal, achterrand afgeknot. Top ver achter het midden geplaatst. Rechterklep met twee lange cardinale tanden, linkerklep zonder duidelijke tanden. In elke klep onder de top een langwerpig resilium. I: Cadzand, II: Ritthem, Kaloot, III: Westerschelde. Scald., Plist. Jong pleistocene en holocene exemplaren van deze soort kunnen langs de gehele kust aanspoelen.

Familie GALEOMMATIDAE

† 77. *Spaniorinus ambiguus* (Nyst & Westendorp, 1839)
Plaat 15 en 25

Kellia ambigua (Nyst & Westendorp), ?*Solecardia woodi* Cossmann, 1899.

H 5,8, L 8,7, S 1,5 (rechts); H 8,9, L 12,2, S 2,2 (links). Langer dan hoog, echter in dit opzicht tamelijk variabel. Top ongeveer in het midden. Rechterklep met één, linkerklep met twee cardinale tanden; laterale tanden ontbreken geheel. Achter de top een klein resilium. I: Oude Hoeve, Walcheren, Cadzand, II: Kaloot, III: Westerschelde. Scald., ?Plist.

Verklaring van de platen

Plaat 15. 56a-b, rechterklep, x 6; 57a-b, linkerklep, x 12; 58a-b, linkerklep, x 12; 77a-b, rechterklep, x6.

Plaat 16. 59a-b, linkerklep, x 2; 59c, linkerklep, juv., x 12; 59d, slot linkerklep, x 6; 59e, slot rechterklep, x 6; 62c, slot rechterklep, x 12; 62d, slot linkerklep, x 12.

Plaat 17. 60a-b, linkerklep, x6; 61a-b, linkerklep, x 6; 62a-b, rechterklep, x 6.

Plaat 18. 56c, slot rechterklep, x 12; 56d, slot linkerklep, x 12; 57c, slot linkerklep, x25; 57d, slot rechterklep, x25; 58c, slot linkerklep, x 25; 58d, slot rechterklep x 25.

Plaat 19. 63a-b, rechterklep, x2; 64a-b, rechterklep, x 2; 65a-b, rechterklep, x 2.

Plaat 20. 63c, slot rechterklep, x 6; 63d, slot linkerklep, x 6; 64c, slot rechterklep, x6; 64d, slot linkerklep, x 6; 65c, slot linkerklep, x 6; 65d, slot rechterklep, x 6.

Plaat 21. 66a-b, linkerklep, x 2; 67a-b, rechterklep, x 2; 67c-d, linkerklep, x 1,7.

Plaat 22. 71a-c, rechterklep, x6; 71d, linkerklep, x12; 72a-b, linkerklep, x 6.

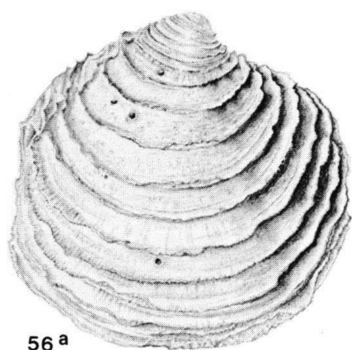
Plaat 23. 74a-b, rechterklep, x 12 (onderrand concaaf); 74c-d, linkerklep, x 12 (onderrand convex); 74e, zelfde exemplaar als 74a-b, schuin van onder gezien; 75a-b, rechterklep, x 6; 76a-b, rechterklep, x 12.

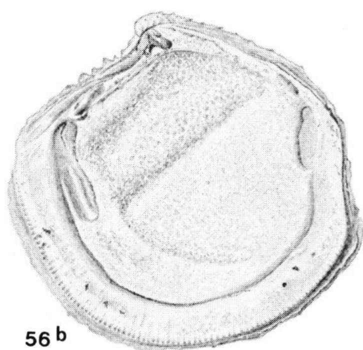
Plaat 24. 68a-c, linkerklep, x 12; 69a-b, linkerklep, x 2; 70a-b, rechterklep, x 12; 73a-b, rechterklep, x 12.

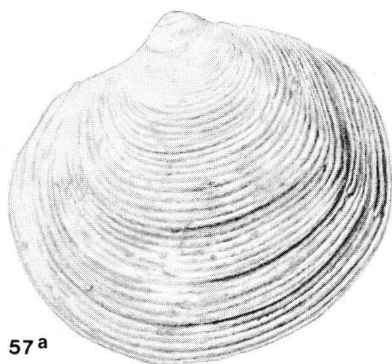
Plaat 25. 60c, slot linkerklep, x 12; 60d, slot rechterklep, x 12; 61c, slot linkerklep, x 12; 61d, slot rechterklep, x 12; 69c, slot linkerklep, x 25; 69d, slot rechterklep, x 25; 70c, slot rechterklep, x 25; 70d, slot linkerklep, x 25; 73c, slot rechterklep, x 25; 73d, slot linkerklep, x25; 77c, slot rechterklep, x 12; 77d, slot linkerklep, x 12.

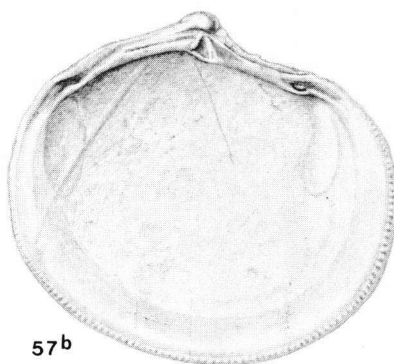
Plaat 26. 68d, slot linkerklep, x 25; 72c, slot linkerklep, x 12; 73c, slot rechterklep, x 12; 73d, slot linkerklep, x 12; 74b, slot rechterklep, x 25; 74c, slot linkerklep, x 25; 75c, slot rechterklep, x 12; 75d, slot linkerklep, x12; 76c, slot rechterklep, x 25; 76d, slot linkerklep, x 25.

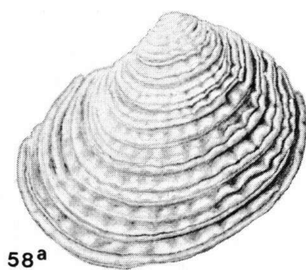
Om redenen van technische aard was het niet mogelijk opeenvolgende nummers op één plaat samen te brengen.

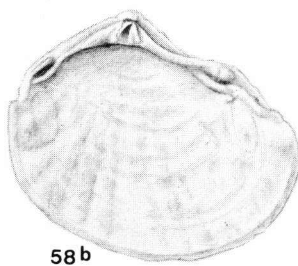

56 a

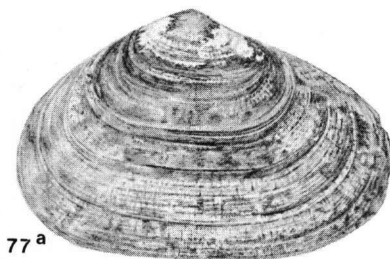

56 b

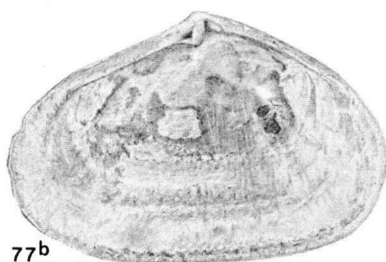

57 a

57 b

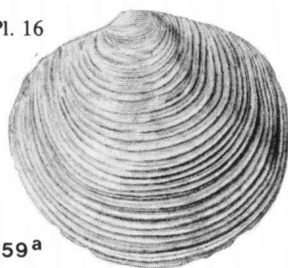

58 a

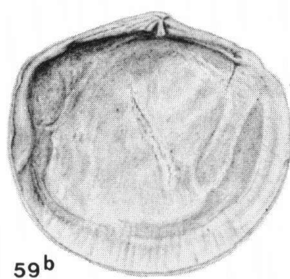

58 b

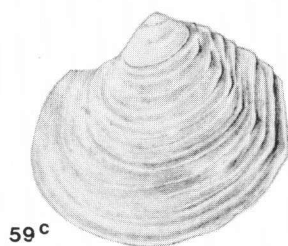

77 a

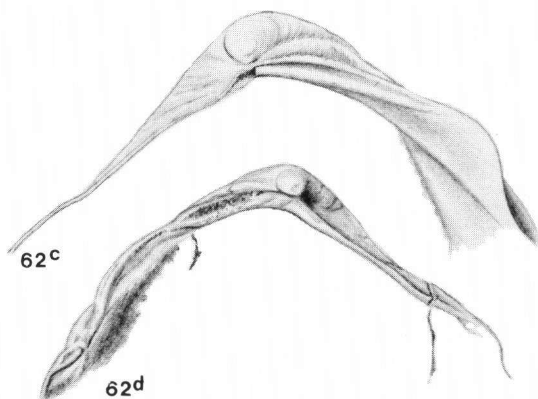

77 b

Pl. 16

59a

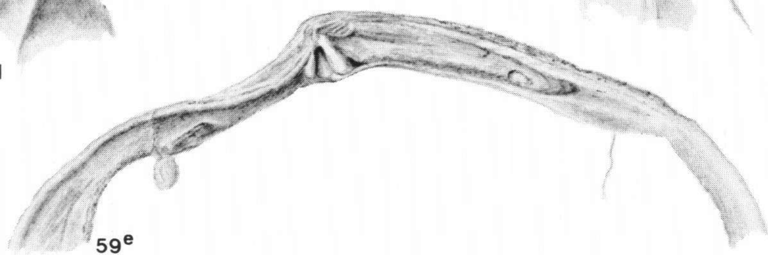

59b

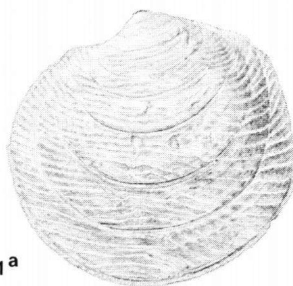

59c

62c

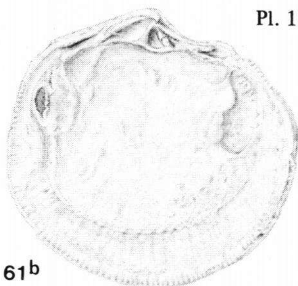
62d

59d

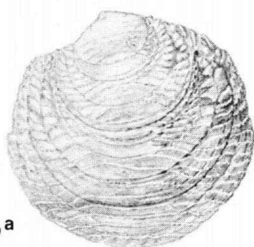

59e

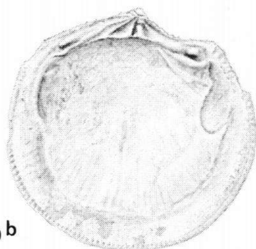
61a

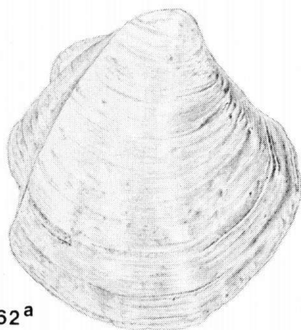
61b

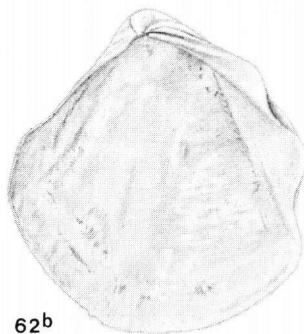
60a

60b

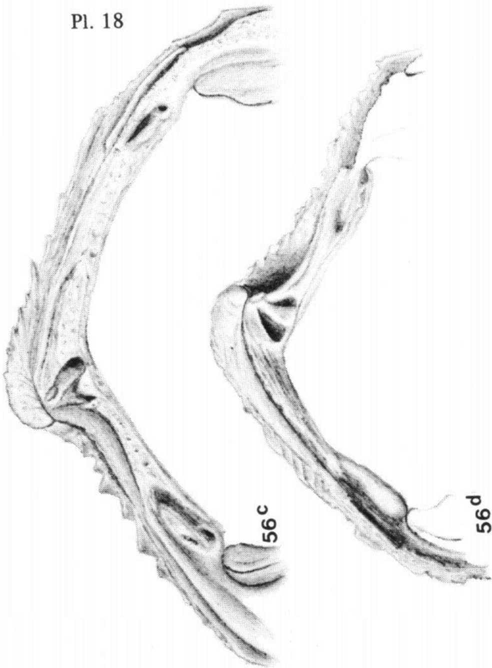

62a

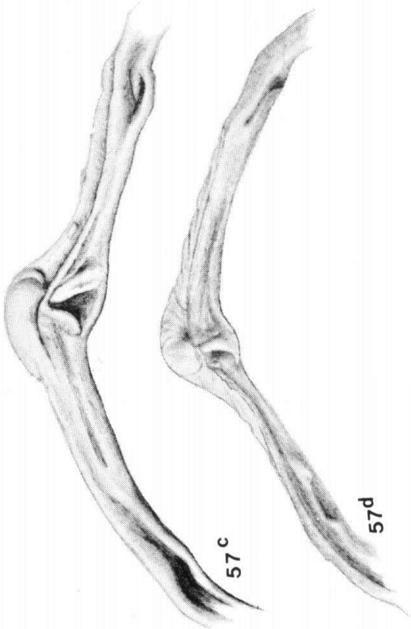

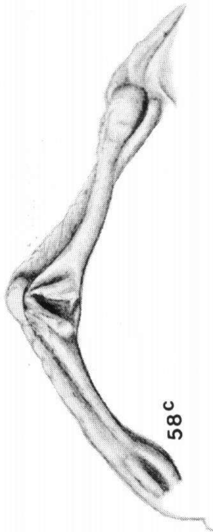
62b

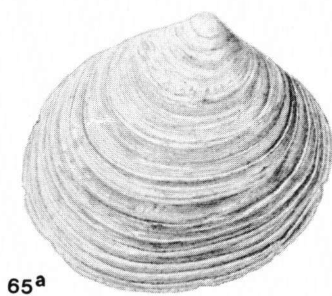
Pl. 18

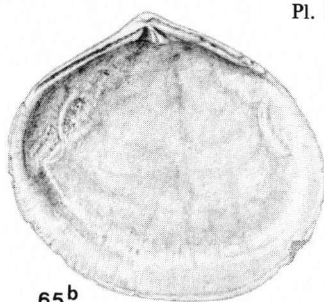

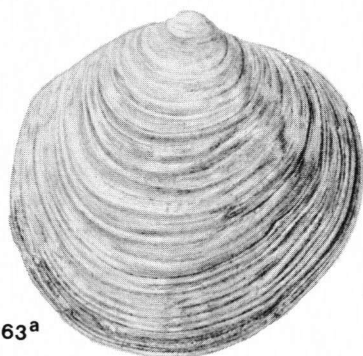

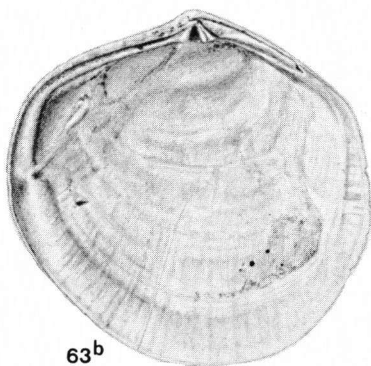

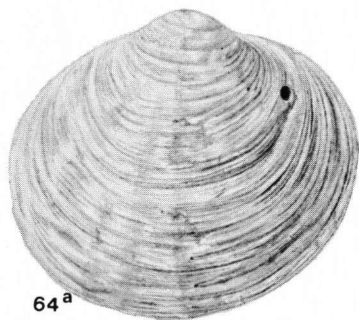

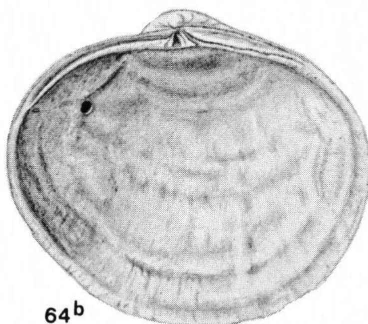

65a

65b

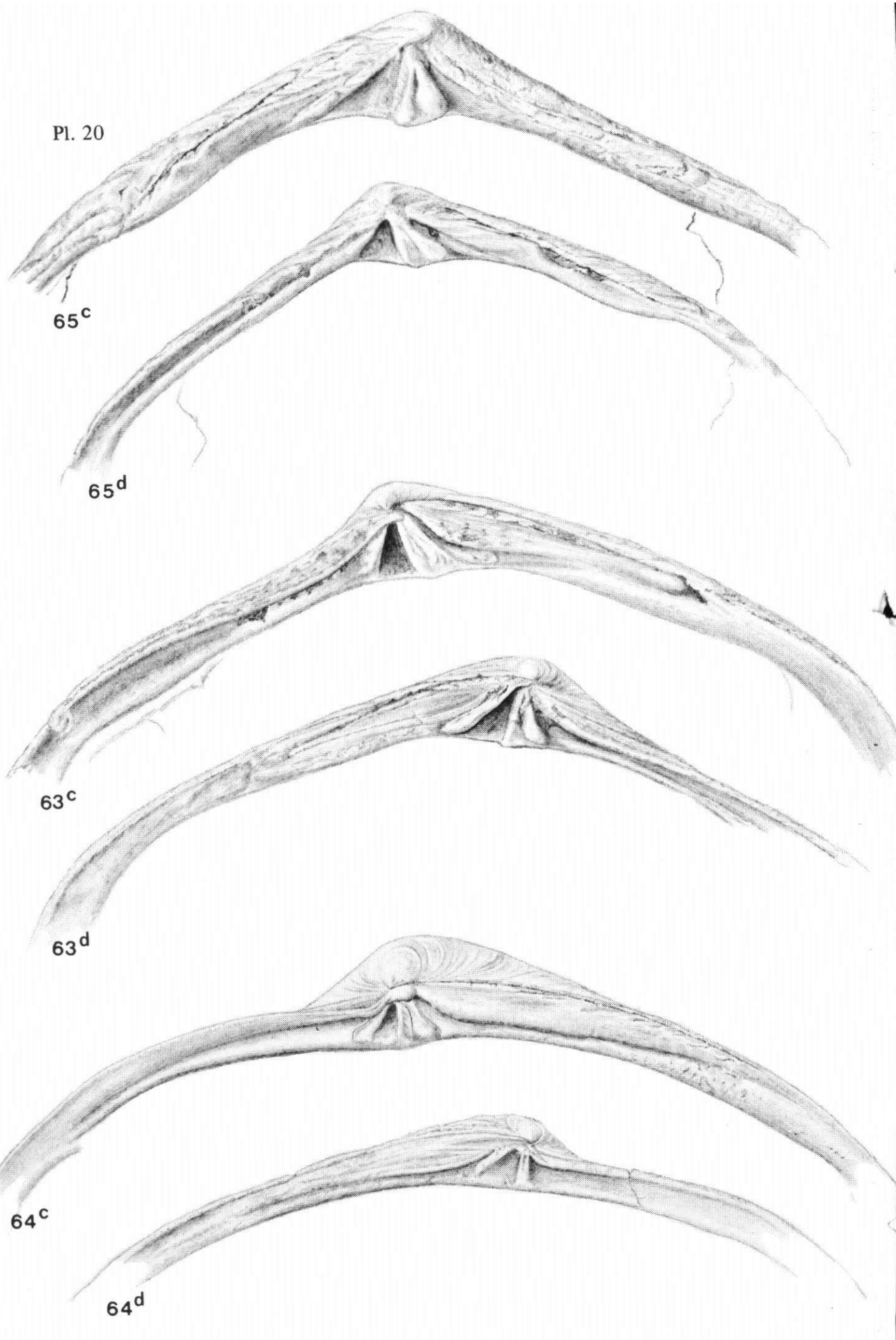

63a

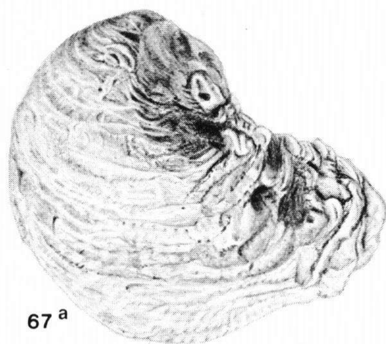

63b

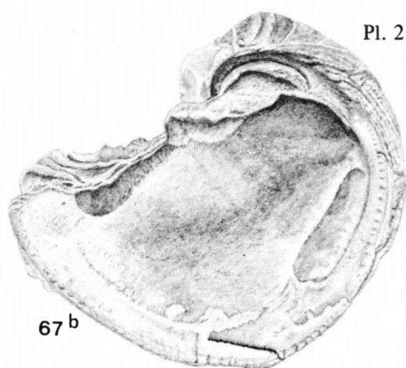

64a

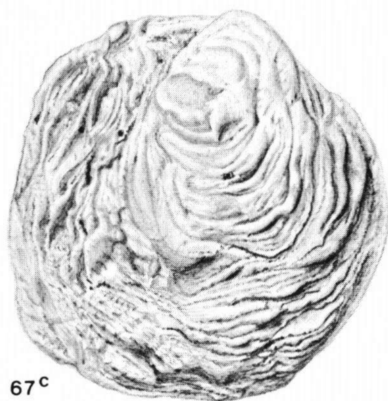

64b

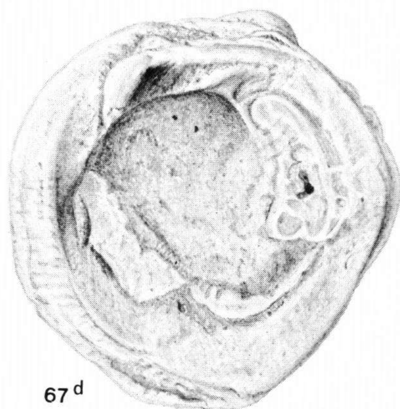
Pl. 20

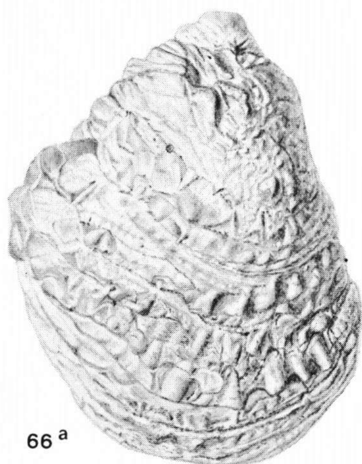

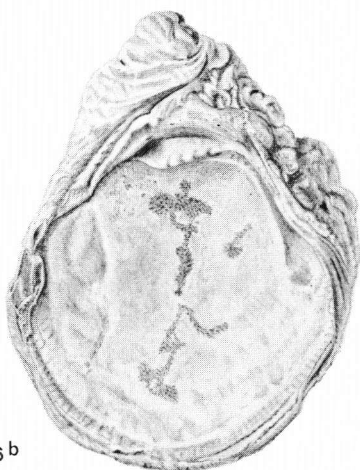

67 a

67 b

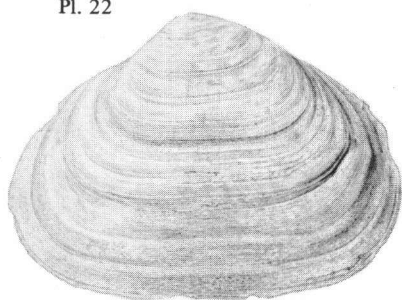

67 c

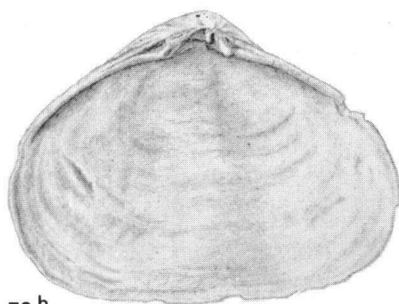

67 d

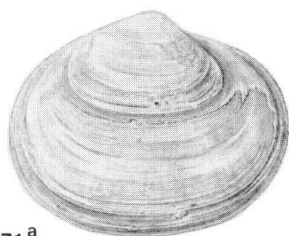

66 a

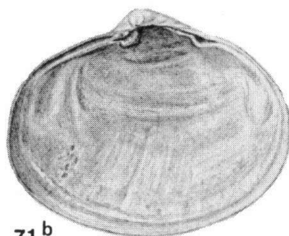

66 b

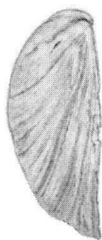
Pl. 22

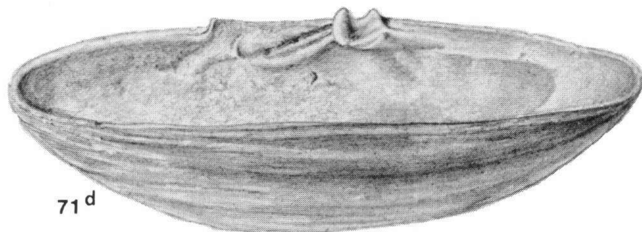

72 a

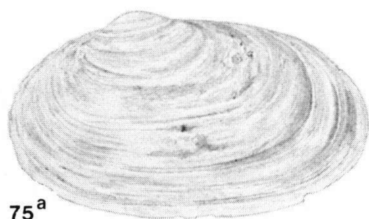

72 b

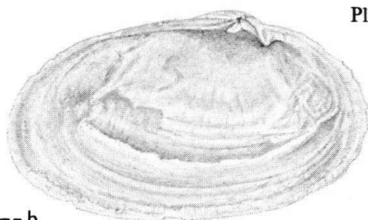

71 a

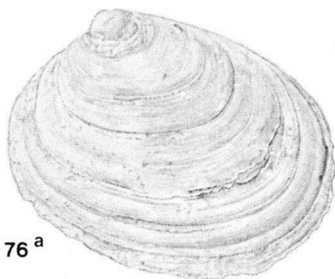

71 b

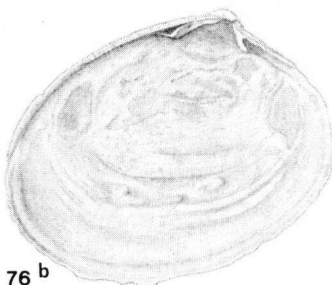

71 c

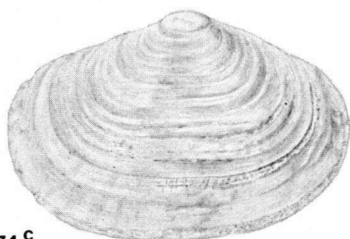

71 d

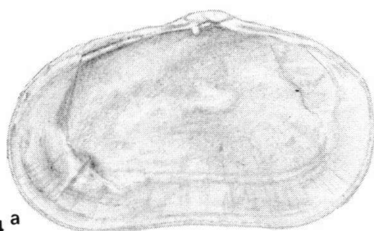

75 a

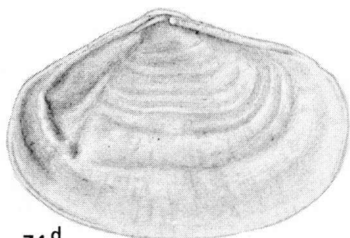

75 b

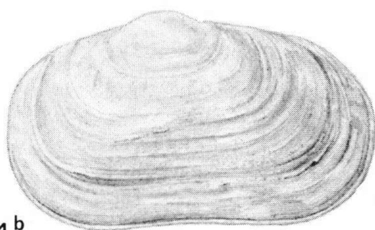

76 a

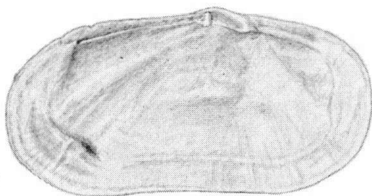

76 b

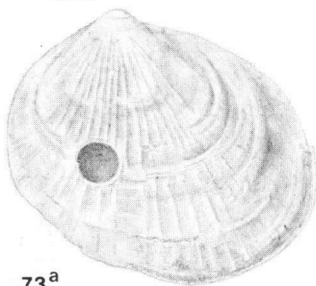

74 c

74 a

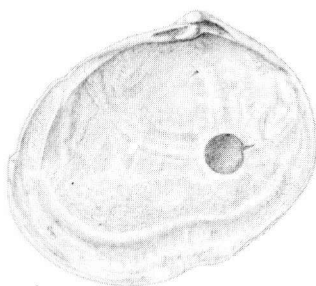

74 d

74 b

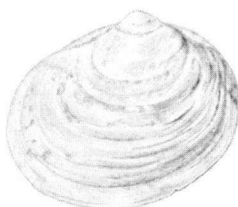

74 e

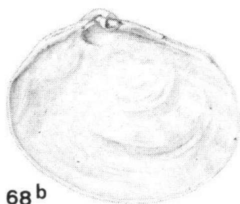
73 a

73 b

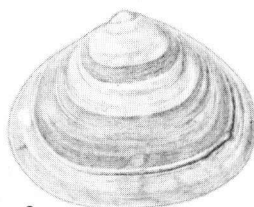
68 a

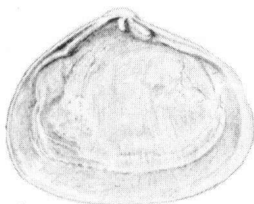
68 b

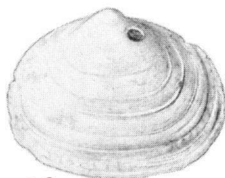
68 c

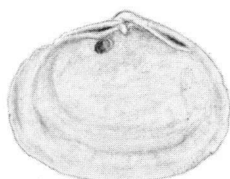
69 a

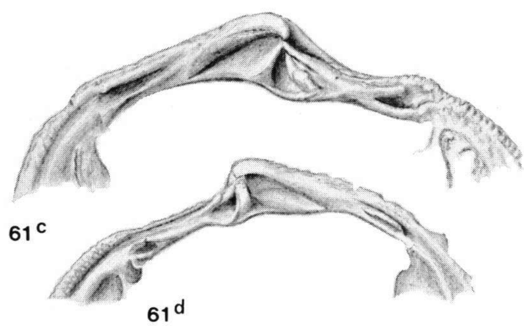
69 b

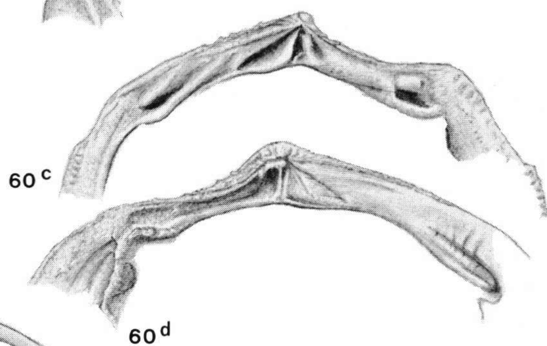

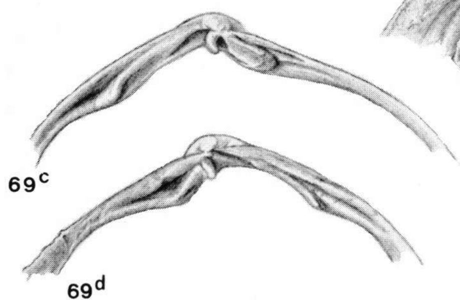
70 a

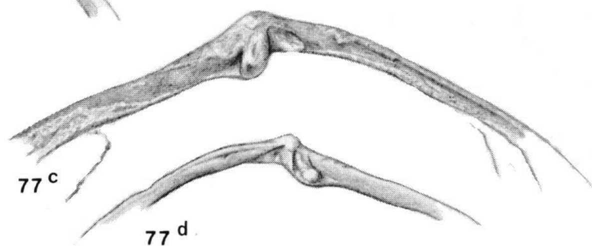

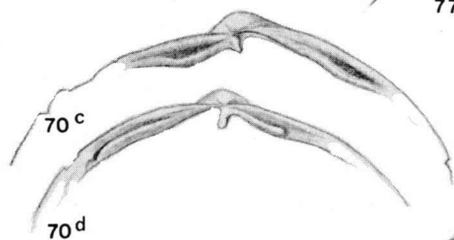
70 b

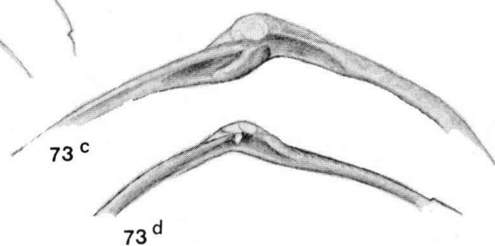

61c
61d

60c
60d

69c
69d

77c
77d

70c
70d

73c
73d

Pl. 26

